

Mailáth G. Károly püspök
1930. december 24-én kelt levele
dr. Vasile Suciu balázsfalvi metropolitának

Közli: Marton József

A Vatikán és Románia kormánya között közel egy évtizedet kitevő tárgyalások a kötendő konkordátum érdekében nem voltak zökkenőmentesek. Az idegeket is próbára tevő egyezkedések elsősorban az erdélyi római katolikus egyházmegyét érintették, nem egy esetben egyházi intézményeik feláldozását is megkívánták. Az erdélyi/gyulafehérvári egyházmegye részéről meghozott áldozatok közül a kolozsvári római katolikus vesztéseket szokás felemlíteni. Itt a minorita templom és kolostor – a hozzá tartozó tekintélyes ingatlanvagyonnal együtt – a görögkatolikus egyház birtokába jutott, és a Kálvária templomot 25 éves szerződés alapján vette használatba a görögkatolikus egyház. Mindezek az 1925. évben a konkordátumtárgyalás továbbvitele érdekében történtek. Az 1927-ben megkötött konkordátum becikkelyezése és érvénybe lépése érdekében még újabb engedményeket (nagyszebeni ferences rendi templom és zárda átengedését és a kolozsvári akadémiai templom szimultán használatát a görögkatolikusoknak) kellett tennie a római katolikus egyháznak. A Római Katolikus Státus tulajdonát képező egyetemi templom (amelyet hol jezsuita, hol piarista templomként szoktak emlegetni – az építői, illetve kezelői miatt) használatára vonatkozóan – hosszas küzdelem után – a Státus vezetői inkább vállalták a templomban szolgáló görögkatolikus pap fizetését, csak hogy a templom továbbra is a római katolikus egyház tulajdonát képezze. Ennek, az ilyenszerű döntésnek a fontosságát és

értelmét az 1948. december 1-jén bekövetkezett események szemlétében, a görögkatolikus egyház állami felszámolását követő történetekben érthetjük meg, amikor az ortodox egyház vette birtokba az egyetemi templomot azon a címen, hogy 1930-tól itt görögkatolikus istentiszteletek folytak. Márton Áron püspök a státusi kötelességvállalás miatt (inkább fizették a görögkatolikus papot, mint hogy egészében átengedjék a templomhasználatot) is határozottan léphetett. 1949. január 10-én a kultuszminiszterhez írt levelében kisebbségellenes támadásnak nyilvánította az önhatalmulag történt eljárást, a tulajdonjog és vallásszabadság súlyos megsértésének minősítette. Kérése meghallgatásra talált, az akadémiai templom továbbra is a római katolikus egyház tulajdonában maradt.¹

Az akadémiai templom szimultán használatának elkezdését a görögkatolikusokkal 1930-ban, a konkordátum érvénybelépése után Mailáth G. Károly megyéspüspök – tőle telhetően – halogatta, akárcsak a nagyszebeni ferences templom átadását. Eljárását 1930. december 24-én kelt őszinte és baráti levelében dr. Vasile Suciú balázsfalvi metropolitának tárta fel, mely egyben az akkori tényleges helyzetről és sok erdélyi római katolikus hívő fájdalmáról is árulkodik. A levél megírásában Gajdátzy Béla irodagazgató működött közre. A levél eredetijét lásd Gyulafehérvári Érseki Levéltár Num. 6969–1930.

*Krisztusban kedves Testvérem és Barátom,
a béke és szeretett ünnepének előestéjén indítatva érzem magam, hogy mindig tapasztalt jóindulatodhoz és megértésedhez forduljak.*

¹ Vö. Levél az egyetemi templom ügyében. In: Márton Áron hagyatéka 13. kt. (Egyház – állam.) Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda 2016. 131–132.

Mélyen sajnálom, hogy kívánságaidnak a nagyszebeni ferenc-rendi templom átvétele és a kolozsvári piarista akadémiai templomában a gör. kat. istentiszteletek bevezetése kérdésében mind-
ezidáig nem tettem eleget. Magam a legteljesebb megértéssel óhajtanám kezelni ezt a kérdést is és hajlandó volnék áldozatot hozni a testvéri egyetértésért és a szent hitben való egységünk külső bizonyításáért. Mindenkor ezt kerestem, erre törekedtem és áldozatot is hoztam érte, meglévén győződve, hogy a szeretet az első kötelességem és hogy az igaz hitben való közösségünk és egységünkben igazi erőforrásokat bírjuk.

Mégis a jelen körülmények között kívánságaitok teljesítése legyőzhetetlen akadályokba ütközik. A ferencrendiek Nagyszebenben és környékén missziót teljesítenek és fokozottabb mértékben kell, hogy teljesítsenek a jövőben. A lutheránusok közé beékelte híveink, kik ezen felül kétnyelvűek is, nem nélkülözhetik a ferencrendiek értékes pasztorális segítségét. Az államsegélyes plébániák lélekszámát megállapító szerencsétlen törvény pedig abba a kényszerű, nehéz helyzetbe hoz minket nemsokára, hogy a nagy lutheránus többség között fennálló kicsiny lélekszámú plébániáinkat legalább átmenetileg feladjuk. Nem hagyhatjuk természetesen lelki gondozás nélkül híveinket. Ezért komoly kötelesség hármlik a nagyszebeni ferencrendiekre ebben a fontos és felette nehéz munkakörben is. Így tehát teljes lehetetlenség, hogy átadjuk a nagyszebeni templomot és rendházat annál is inkább, mert magunk erejéből képtelenek volnánk újra alapítani és felépíteni Nagyszebenben elhagyatott munkásnegyedekben, a külvárosban.

Ami pedig a kolozsvári piarista templomnak görögkatolikus testvéreink szimultán használatára való átengedését illeti, különös és a jelen viszonyok között legyőzhetetlen nehézséget okoz híveinknek egyöntetű és megingathatatlan ellenszenve és ellenállása a terv ellen.

Fájdalmas élénkséggel él még híveink lelkében a minorita-templom elvétele és annak sajnálatos körülményei.² Öseink alapították, alapítványainkat kimondottan népünk javára hagyományozták – és mindez – ellenérték nélkül elvétellett. Ellene voltam mindenkor, tettel is bizonyítottam ezt, ellene vagyok most is a nacionalizmus efemer kérdéseinek és törekvéseinek a vallás örök értékeibe való elegyítésével. De meggyőződésem, hogy nemcsak népemnek, hanem közös szent vallásunk érdekeinek is ártanék, hogy figyelmen kívül hagynám a népnek fájdalmát és aggodalmait.

Hiába hivatkoznék a gyarló nép előtt közös szent vallásunkra, amely testvéri szeretettel kell, hogy egyesítsen mindnyájunkat: tíz év átszenvedett és meg nem érdemelt üldözése, nyomása és megalázása nem alkalmas légkört alkotott a magasabbrendű igazságok megértésére. Fájdalmas érzést kelt bennünk és megakadályozza a testvéri érzés kialakulását és gyakorlati megvalósítását, hogy külső látszat szerint tíz éven át mitőlünk kívánjátok a testvéri áldozatot, kik múltunk legszentebb értékeinek védelmében kimerültünk és aggodva kell tekintenünk jövőnk elé, míg ti egy alkalommal sem álltatok mellénk, még ha magyar is, de katolikus iskoláink, templomaink, papjaink védelmére. Testvérünk van és egyedül küzdünk. Nem szemrehányás akar ez lenni részemről, még panasz sem, mert testvéri érzésemben sohasem kételkedtem és jól tudom a nehézségeiteket is, amellyel küzdeni kell. De magyarázatot óhajtottam adni híveink keserű érzéseinek, amelyek nagyobb kilengéseit elhárítani nem csekély fáradságomba kerül. Boldog volnék, ha megérném azt az időt, midőn híveink is tapasztalatból ismerik meg a testvéri szeretet áldásait és jótéteményeit és

² Mailáth püspök arra utal, hogy a magyar katolikusságot végtelenül fájdalmasan érintette 1925-ben a Szentszék intézkedése, amellyel a kolozsvári minorita szerzeteseknek nemcsak templomát és kolostorát adta oda az újonnan felállított görögkatolikus püspökségnek, hanem e magyar szerzetesrendnek 160 hold földbirtokát is.

a hitközösség erejét; nem kétlem, hogy fogékony szívvel ők is áldozatos testvéri érzés magaslataira fognak akkor emelkedni.

Fájdalommal és megindulással emlékeztem meg szentmisém-ben ebben a hónapban Radu püspök-testvéremről.³ Ki tudja, a nyomorgó népek folyton fokozódó elkeseredése nem hasonló áldozatot kíván tőlünk is.

Karácsony szent ünnepén igaz testvéri érzéssel gondolok Reád és nehéz feladataidra. Őszintén szóltam Hozzád, mert bizonyos vagyok megértő testvéri szeretettedről és mert meggyőződésem, hogy az őszinteség csak mélyíti a barátságot, de sohasem árthat neki.

Az Úr Jézusnak szeretetét, ki mindnyájunkért lett emberré és minden népért s nemzetért áldozta fel önmagát; kegyelmeinek bő-ségét és áldásának erejét szeretettel kívánom Neked, Papjaidnak és híveidnek.

Fogadd, kérlek, őszinte nagyrabecsülésem és testvéri érzelme-im őszinte kifejezését, mellyel vagyok az Úrban alázatos testvéred
Gyulafehérvár, 1930. december 24.

MAILÁTH G. KÁROLY
erdélyi püspök

³ Demetriu Radu (1862–1920) görögkatolikus püspök (lugosi 1897–1903, nagyváradai 1903–1920) ugyanabban az évben kezdte el püspöki működését, mint Mailáth G. Károly; 1920. december 8-án a bukaresti parlamentben egy anarchista által elkövetett merénylet áldozata lett.